

VAC-PACT -PILOTTIHANKE
ROKOTUSLUOTTAMUS –
TIETOISUUS, VIESTINTÄ JA
LUOTTAMUS POTILAIEN
JA TERVEYDENHUOLLON
AMMATTILAISTEN VÄLILLÄ

Rokotteet ja hengityselinsairaudet

Euroopan unionin
rahoittama

Vallitseva tilanne

- Maailmassa sairastuu tuhansia aikuisia vuosittain sairauksiin, joita voitaisiin ehkäistä rokotteilla.
- Varsinkin hengityselinsairauksista kärsivillä ihmisillä on suurempi riski saada tarttuvista taudeista komplikaatioita tai jälkitauteja.

Maailman terveysjärjestö (WHO) arvioi, että:

Maailmassa on 262 miljoonaa

astmaatikkoa

65:llä miljoonalla ihmisellä

on krooninen keuhkohtaumatauti (COPD)

...ja **miljoonat muut** kärsivät allergisesta nuhasta ja muista, usein alidiagnosoiduista kroonisista hengityselinsairauksista.

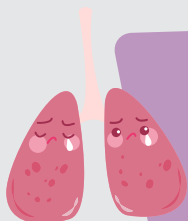
Kroonisten hengityselinsairauksien syyt ovat hyvin tunnettuja. Syyt ovat muun muassa altistumisen sisä- ja ulkoilman epäpuhtauksille, allergeeneille ja työkemikaaleille. Riskitekijöitä, joihin voi itse vaikuttaa, ovat **tupakointi**, ja vähemmässä määrin muihin kroonisiin sairauksiin verrattuna **epäterveellinen ruokavalio, ylipaino**, ja **liikunnan puute**.

Lisäksi ikääntymiseen liittyy kroonisten ja vammauttavien sairauksien lisääntymistä. Krooniset hengityselinsairaudet ovat yleisimpien ja vakavimpien joukossa.

Rokottautuminen on tärkeä osa terveenä pysymistä.

Keskustele terveydenhuollon ammattilaisen kanssa omasta tilanteestasi ja varmista, että saat rokotuksesi ajan tasalle.

Yleiskatsaus hengityselinsairauksiin

Krooniset hengityselinsairaudet ovat hengitysteiden ja muiden keuhkojen rakenteiden kroonisia sairauksia. Nämä voidaan ryhmittää **obstruktiivisiin keuhkosairauksiin** sekä **restriktiivisiin keuhkosairauksiin**.

- **Obstruktiiviset keuhkosairaudet** hankaloittavat uloshengittämistä. Niihin kuuluvat mm. astma, krooninen keuhkohtaumatauti (COPD) sekä bronkiektasia.

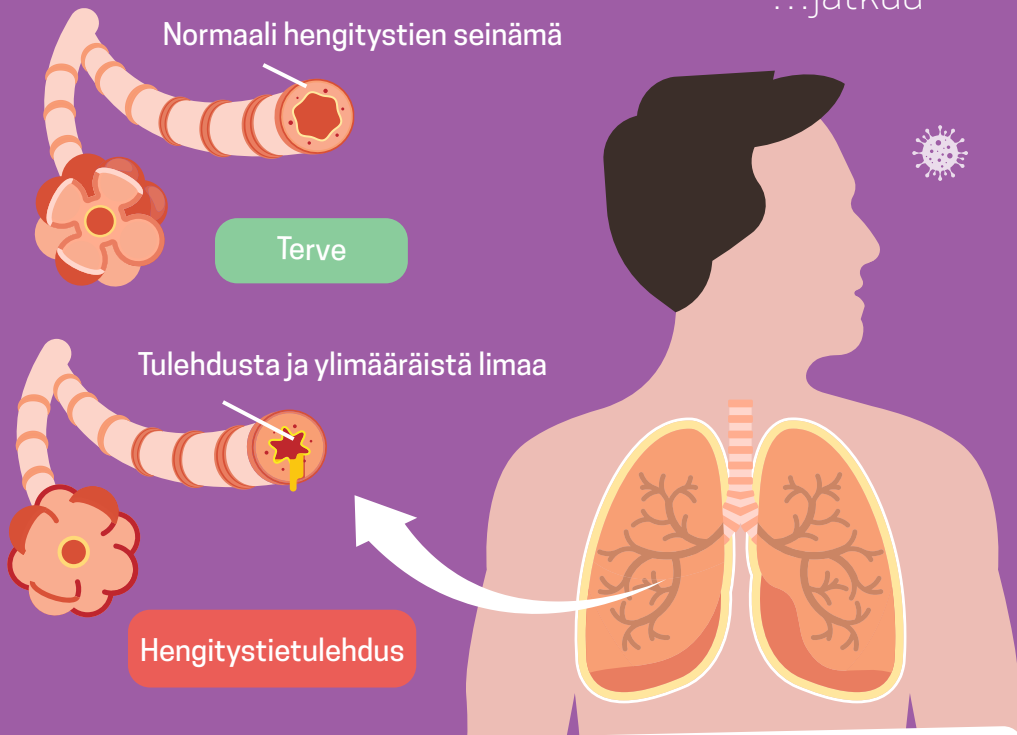
- **Restriktiiviset keuhkosairaudet** ovat sairauksia, jotka voivat aiheuttaa ongelmia rajoittamalla sisäänhengitystä. Niihin kuuluvat mm. keuhkofibroosi, krooninen poskiontelontulehdus ja työperäiset keuhkosairaudet.

Tärkeimpiä oireita ovat hengityksen vinkuminen, hengenahdistus, puristava tunne rinnassa ja yskä. Tällä hetkellä kroonisiin hengityselinsairauksiin ei ole olemassa parannuskeinoa, mutta **ennaltaehkäisevän ja muun hoidon sekä elämäntapamuutosten avulla niiden kanssa voi elää pitkän ja terveen elämän!**

Yleiskatsaus hengityselinsairauksiin

...jatkuu

- **Terveellä potilaalla** hengitystien limakalvo on normaali eikä siinä ole limaa.
- **Hengitystietulehduksesta** kärsivällä potilaalla hengitysteiden seinämät ovat sen sijaan paksuntuneet ja tulehtuneet ja niissä on limaa, mikä voi vaikeuttaa hengittämistä.

Myös tietyt rokotteilla ehkäistävissä olevat sairaudet voivat lisätä hengitysteiden ja keuhkojen turvotusta. Näiden kahden yhdistelmä voi johtaa keuhkokuumeeseen ja muihin vakaviin hengityselinten sairauksiin.

Perustietoja **rokotuksesta**

Rokotus suojaa rokotettuja, heidän ympärillään olevia ihmisiä ja koko yhteisöä. Kun riittävän suuri osa väestöstä on immuuni tartuntataudille, tauti ei todennäköisesti leviä ihmisestä toiseen. Tätä kutsutaan **laumasuojaksi** (tai **yhteisön immunitetiksi**).

Jotkut potilaat aliarvioivat sairauden saamisen riskin eivätkä ymmärrä, että heidän rokottamattomuutensa saattaa vaaraan sekä heidän oman terveytensä että muiden ihmisten terveyden.

- **Hengityselinsairauksia sairastavat ihmiset** ovat alttiimpia rokotteilla ehkäistävien sairauksien aiheuttamille terveysriskeille.
- On erittäin tärkeää **keskustella terveydenhuollon ammattilaisen kanssa tapauskohtaisesti**, koska tiettyjä rokotteita ei suositella ihmisille, joilla on heikentynyt immuunijärjestelmä ja/tai allergioita.

Muistutus: Terveydenhuollon ammattilaisten neuvoilla on merkittävä vaikutus potilaiden suhtautumiseen rokotuksiin.

Muista, että:

- Kansallisten rokotusohjelmien välillä on edelleen suuria eroja eri puolilla EU:ta.
- Voit saada tietoa rokotusaikataulujen eroista EU/ETA-maissa Euroopan tautien ehkäisy- ja valvontakeskuksen (ECDC) tarjoamasta rokotusten ajoituspalvelusta.

Keskeiset rokotteet ...jatkuu

Centers for Disease Control and Preventionin (Yhdysvaltain taudinvalvontakeskuksen, CDC) suositusten mukaan **neljä keskeistä rokotetta** voivat auttaa vähentämään näitä riskejä:

Influenssarokote

Suojaa influenssatartunnoilta vuosittain. Flunssaan liittyviin sairauksiin kuuluu erityyppisiä keuhkoinfektioita, jotka voivat laukaista siihen liittyvien kroonisten sairauksien pahenemisen.

Influenssarokotteen saaminen on nyt tärkeämpää kuin koskaan, koska potilailla on suurempi riski sairastua COVID-19:n vakavaan muotoon.

DTaP/DTwP-rokote

Suojaa **jäykkäkouristukselta, kurkkumädältä, ja hinkuyskältä**, jotka voivat olla vakavia sairauksia kaikenikäisille. Jäykkäkouristus, kurkkumätä ja hinkuyskä ovat eräitä näiden infektioiden ei-toivottuja oireita. Rokoteannosten tiheysuositukset **määritellään iän perusteella**: tehosteannos annetaan yleensä 10 vuoden välein.

Pneumokokkrokote

Suojaa **pneumokokkibakteereilta**, jotka voivat aiheuttaa keuhkokuumetta, verenmyrkytyksiä ja aivokalvontulehdusta. Pneumokokkitauti on yleinen pienillä lapsilla, mutta vanhemmilla aikuisilla on suurin riski sairastua vakavasti ja kuolla. Flunssa kasvattaa näiden infektioiden riskiä. Rokottautumista **suositellaan kaikille yli 65-vuotiaille aikuisille**. Jotkut ryhmät saattavat tarvita useita annoksia tai tehosteannoksia.

Vyöruusurokote

Suojaa **vyöruusulta** (tunnetaan myös nimellä herpes zoster) ja siihen liittyvistä kivulialta ihottumilta ja rakkuloilta, joita ilmenee kehon toisella puolella, usein kasvoilla tai vartalolla. Rakkulat rupeutuvat tyypillisesti 7–10 päivässä ja poistuvat täysin 2–4 viikon kuluessa. Joillakin kipu voi kuitenkin kestää kuukausia tai jopa vuosia ihottuman laantumisen jälkeen. Rokotetta **suositellaan 50-vuotiaille ja sitä vanhemmille aikuisille**, mukaan lukien aikuiset, joilla on ollut vyöruusu tai jotka ovat saaneet aikaisemmat vyöruusurokotteet.

On myös tärkeää huomata, että vaikka joillakin potilailla voi ilmaantua pieniä oireita rokotuksen jälkeen, nämä ovat normaaleja merkkejä kehon suojan kehittymisestä. Mahdolliset oireet häviävät muutamassa päivässä.

COVID-19

11. marraskuuta 2020 WHO määritteli COVID-19:n, vastikään löydetyn koronaviruksen aiheuttaman **tarttuvan hengityselinsairauden**, maailmanlaajuisesti pandemiaksi, joka vaikuttaa kaiken ikäisiin ihmisiin.

Yleisiä oireita

Kuume

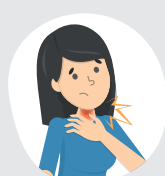
Yskä

Lihaskipu

Väsytys

Hengitysvaikeudet

Hengityselinsairauksista

kärsiviä ihmisiä pidetään korkean riskin riskiryhmänä COVID-19:n suhteen, ja he saavat todennäköisemmin vakavia oireita.

COVID-19

...jatkuu

Koska hengityselin sairauksista kärsivillä on korkeampi riski sairastua COVID-19:n vakavaan muotoon, on tärkeää että heidät sisällytetään rokoteohjelmien ensisijaisiin kohderyhmiin.

Syyskuuhun 2021 mennessä Euroopan lääkevirasto (EMA) on antanut luvan seuraavien COVID-19-rokotteiden käyttöön Euroopan unionissa: **Comirnaty** (Pfizer-BioNTech), **Spikevax** (Moderna), **Vaxzevria** (AstraZeneca), and **Janssen**.

EMA valvoo tarkkaan kaikkien rokotteiden turvallisuutta EU:ssa.

Oireet alkavat yleensä **3-7 päivän kuluttua** virukselle altistumisesta, mutta joissakin tapauksissa oireiden ilmestymisessä on voinut kestää jopa 14 päivää.

Harvinaisia ja vakavia komplikaatioita ovat keuhkotulehdus, munuaissairaus ja jopa kuolema.

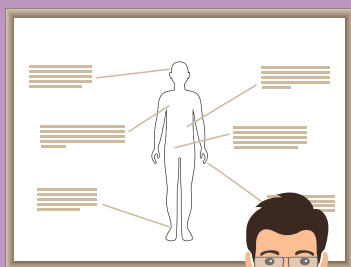
COVID-19:n vakavuus on yhdistetty **korkeampaan ikään (>60 vuotta)** ja useisiin perussairauksiin kuten korkeaan verenpaineeseen, diabetekseen, sydän- ja verisuonitauteihin, kroonisiin hengityselinsairauksiin ja immuunipuutokseen. Viimeaikaisten tietojen mukaan miespuolisilla henkilöillä on hieman korkeampi sairastumisriski.

Tietoon perustuva päätös

Rokottautuminen on muuttumassa tunteita kuohuttavaksi keskustelunaiheeksi. On elintärkeää, että rokotetietoisuutta ja rokotushaluttomuutta käsitellään **avoimen vuoropuhelun** avulla, ja että keskustelu perustuu **tieteelliseen näyttöön**.

Potilaan vaikutusmahdollisuuksien parantaminen on yksi potilaskeskeisen terveydenhuollon avaintekijöistä. Tämä määrittellään moniulotteiseksi prosessiksi, joka auttaa potilaita hallitsemaan omaa elämäänsä ja lisää kykyä toimia asioissa, joita he itse pitävät tärkeinä.

Lähtettiläs voi olla tärkeämpi kuin itse viesti, jotta ihmiset voisivat hyväksyä terveydenhuollon toimenpiteet.

Muistutus:

Kysymysten esittäminen on tehokas ja positiivinen työkalu!

Tietoon perustuva päätös

...jatkuu

Potilaiden vaikutusmahdollisuudet sisältävät kolme päällekkäistä ja toisiaan vahvistavaa näkökohtaa: **terveysosaaminen, yhteinen päätöksenteko ja omahoito.**

Vaikutusmahdollisuuksien parantaminen on kaksisuuntainen prosessi. Potilas tarvitsee vastapuolen "valtuutetusta terveydenhuollon ammattilaisesta", joka on tyytyväinen potilaan osallistumiseen ja osaa luoda sen mahdollistavan terveydenhuoltoympäristön.

Peruskirja potilaiden vaikutusmahdollisuuksien parantamisesta

01

Olet enemmän kuin sairautesi

Terveydenhuolto on pohjimmiltaan ihmisten vuorovaikutusta. Vaikutusmahdollisuuksien parantamisen lähtökohtana on, että potilasta kohdellaan kunnioittavasti, arvokkaasti ja myötätuntoisesti ja että hänet nähdään ihmisenä, jonka elämä ylittää terveydentilan tai statuksen.

02

Vaikutusmahdollisuutesi ovat niin suuret kuin haluat niiden olevan

Kaikkia potilaita on tuettava ja heille on annettava mahdollisuus vaikuttaa hoitoonsa heidän kykyjensä ja toiveidensa mukaisesti, iästä, sukupuolesta, vammoista, etnisestä alkuperästä, uskonnosta tai vakaumuksesta, sosioekonomisesta tilanteesta, seksuaalisesta/sukupuolisesta suuntautumisesta, identiteetistä, ilmaisutavasta tai luonteesta riippumatta.

03

Olet tasavertainen kumppani kaikissa terveyttäsi koskevilla päätöksillä

Kaikkien terveyteen liittyvien päätösten, olipa kyseessä sitten pitkäaikaishoidon suunnittelu monimutkaisiin tarpeisiin tai kertaluonteiset hoito-/ennaltaehkäisy päätökset, tulee olla potilaan ja terveydenhuollon tiimin yhteisen päätöksentekoprosessin tulos. Potilaiden ja ammattilaisten on osallistuttava tasavertaisina kumppaneina hoidon mieltymyksiä, prioriteetteja ja arvoja koskevaan vuoropuheluun.

04

Saat tarvitsemasi tiedot helposti ymmärrettävässä muodossa. Näihin tietoihin kuuluu myös oma terveystietosi

Potilailla on oikeus saada tarvitsemansa ja haluamansa tiedot oikeassa määrässä ja muodossa ja oikeaan aikaan riittävän yksinkertaisella kielellä, jotta he voivat tehdä toiveidensa mukaisia valintoja. Potilaille annettavat tiedot on suunniteltava yhdessä potilaiden kanssa, jotta tiedot olisivat laadukkaita.

05

Terveydenhuollon ammattihenkilösi ja terveydenhuoltojärjestelmäsi toimivat aktiivisesti edistääksesi terveysosaamista

Terveysosaaminen on enemmän kuin tietoa: kyse on kyvystä etsiä, arvioida ja käyttää terveystietoja tehdäkseen hyviä terveyspäätöksiä kaikilla elämänsaroilla.

06

Saat omaan hoitoosi tarvitsemaasi jatkuvaa tukea

Yksittäisten potilaiden tarpeen hallinta hoitoaan ja elämäänsä henkilökohtaisten arvojen, tavoitteiden, perheensä ja muiden olosuhteiden mukaisessa asiayhteydessä on oltava keskeisessä osassa yhteisessä lähestymistavassa hoitoihin. Potilaille ja perheille on tarjottava kaikki olennaiset vaihtoehdot, jotta he voisivat tehdä mielekkäitä valintoja. Myös omahoitoa koskevaa koulutusta tulisi olla laajalti saatavilla yhteisössä osana integroitua kroonisten sairauksien hoitoa.

07

Kokemuksesi ovat olennaisen tärkeitä tasa-arvoisen terveydenhuollon mittareita

Potilaan kokemus on otettava keskeiseksi mittariksi terveydenhuollon laadun arvioinnissa. Tämä ei tarkoita valintaruutuharjoituksia, kuten "tyytyväisyyskyselyjä", vaan merkityksellisiä – ja myös laadullisia – potilaskeskeisiä toimenpiteitä. Myös potilaiden tulisi määritellä indikaattorit terveydenhuollon laadun arvioimiseksi.

08

Voit osallistua terveydenhoitopalveluiden arvioimiseen ja yhdessä suunnitteluun, jotta ne toimisivat paremmin kaikille

Potilaiden mielekäs osallistuminen perustuu oletukseen, että potilailla on ainutlaatuista asiantuntemusta ja tietämystä: vain potilas näkee ”kokomatkan”. Potilaat voivat tunnistaa puutteita tarjonnassa, mutta myös tarpeettomia tai ei-toivottuja palveluja, mikä auttaa parantamaan terveydenhuoltoa. Potilailla on myös demokraattinen perusoikeus olla edustettuina kaikilla tasoilla, ja heidän osallistumisensa tulisi sisällyttää virallisiin rakenteisiin ja prosesseihin.

09

Potilasjärjestöjen kautta äänestäsi tulee osa suurempaa, yhtenäistä ääntä

Omien henkilökohtaisten kokemustensa ja olosuhteidensa ansiosta yksittäiset potilaat voivat olla vahvoja puolestupuhujia. Samalla potilasjärjestöt esittävät näkemyksiä, jotka edustavat potilaiden intressejä.

10

Tasa-arvo ja vaikutusmahdollisuudet kulkevat käsi kädessä

Potilaan vaikutusmahdollisuuksien ja korkealaatuisen hoidon saatavuuden kannalta korkealaatuisen terveydenhoitoon ja sosiaalipalveluihin pääsyn on oltava tasapuolista ja syrjimätöntä.

The Vaccination Confidence - Patients' and Professionals' Awareness, Communication and Trust (VAC-PACT, Rokotusluottamus - tietoisuus, viestintä ja luottamus potilaiden ja terveydenhuollon ammattilaisten välillä) -pilottihanke sai rahoitusta Euroopan unionin terveysohjelmasta SANTE/2019/C3/013-S12.820639-palvelusopimuksen puitteissa, ja se kokoaa yhteen tärkeimmät sidosryhmät, joilla on laaja-alaista asiantuntemusta ja monipuoliset taustat kautta Euroopan

